

উপজেলা পরিক্ৰমা

রাজস্থলী

বৰ্তমান সরকাৰেৰ প্ৰসাশনিক বিকেন্দ্ৰীকৰণেৰ ফলেই ১৯৮৩ ইংসালেৰ
১৫ আগস্ট রাজস্থলী উপজেলাৰ উন্নীত
কৰিছে। এটি বাংগালাটি পাৰ্বত্য জেলাৰ
অন্তৰ্গত।

বাংলাদেশৰ অনুষ্ঠত উপজেলাৰ নাম
কৰলৈ সৰ্বাঙ্গে পৰ্বতবেষ্টিত শ্যামলীমাময়
এবং রাজস্থলী উপজেলাৰ নাম কৰতে হয়।
কৰণ/আজ পৰ্যন্ত উপজেলা পৰ্যায়েৰ
সুৱকটি অফিস স্থাপন কৰাও সম্ভব
হয়নি। অনেক অফিস থাকলৈও নেই
কৰ্মকৰ্তা/কৰ্মচাৰী। দেখা গেছে, রাজস্থলী
উপজেলায় নিয়োগ বা বদলী কৰা হলেও
অনেক কৰ্মকৰ্তা/কৰ্মচাৰীই যোগদান
কৰতে অনাগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰেছেন। ফলে
উন্নয়ন কৰ্মকাণ্ড ব্যাহত হচ্ছে।

চাৰদিকে পাহাড়বেষ্টিত বাজস্থলী
উপজেলাৰ উভৰে কাষ্তাই উপজেলা,
দক্ষিণে বান্দৰবন ও রোয়াচৰ উপজেলা,
পশ্চিমে রাঙ্গনিয়া উপজেলা ও পূবদিকে
বিলাইছড়ি উপজেলা অবস্থিত।

অত্ৰ উপজেলাৰ আয়তন ১৬০ বৰ্গমাইল
বা ৪১০ বৰ্গ কিলোমিটাৰ। লোক সংখ্যা
১৪,০৯৪ জন। এৰ মধ্যে পুৰুষ ৭,৯৪১
জন ও মহিলা ৬,১৫৩ জন। ধৰ্ম বা গোত্ৰ
অনুসাৰে লোক সংখ্যা হলো ৬,৭৭৭ জন
মারমা, ৩,২৩০ জন মুসলমান, ২,০৩০
জন তনজা, ১৫৭ জন ত্ৰিপুৰা, ৪৮০ জন
ব্যাং, ৩৫০ জন হিন্দু, ২১৫ জন বড়ুয়া ও
৫৫ জন চাকমা। প্ৰতি বৰ্গ মাইলে অত্ৰ
উপজেলাৰ গড় বসতি হলো ৮৮ জন।
বৰ্তমানে এ উপজেলায় মাৰ্ত্ৰি ৩টি
ইউনিয়ন, ৯টি মৌজা ও ৬৮টি গ্রাম
যৱেছে।

শিক্ষা

শিক্ষাৰ দিক থেকেও রাজস্থলী
উপজেলাৰ অধিবাসীগণ অনেক পিছিয়ে
যৱেছে। শতকৰা শিক্ষিতেৰ সংখ্যা মাত্ৰ
১৪ জন। নেই কোন কলেজ। মাত্ৰ ১৮
জন শিক্ষক ৪২২ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী নিয়ে
দুটি বেসৱকাৰী মাধ্যমিক বিদ্যালয়,
১৩৬২ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী নিয়ে ৩৮ জন
শিক্ষকসহ ১৭টি সৱকাৰী প্ৰাথমিক
বিদ্যালয়, ৪টি কোৱকানিয়া মাদ্রাসা
যৱেছে। এছাড়া ৪টি বৃত্তিমূলক প্ৰশিক্ষণ
ও উৎপাদন কেন্দ্ৰ আছে, যা বৰ্তমানে
অৰ্থভাৱে বন্ধ রয়েছে। উপজেলা সদৰে
একটি মাৰ্ত্ৰি পাৰিলিক লাইভেৰী থাকলৈও
বইপত্ৰেৰ প্ৰচুৰ অভাৱ যৱেছে।

যোগাযোগ

যোগাযোগ ব্যবস্থাৰ ঘৰাণ্ড কোন মাধ্যমই
এ উপজেলাৰ সাধে অন্য কোন জেলা বা
উপজেলাৰ নেই বলা চলে। একমাত্ৰ
পৰিচল মাইল দীৰ্ঘ কাষ্তাই খলাই
যোগাযোগেৰ ভৱনা, তা-ও তথু বৰ্ষা
মণ্ডপমূৰেৰ জন্য। এ ছাড়া
চন্দ্ৰঘোনা-ৱাজস্থলী ২২ মাইল পথ হৈতে
আসা-যাওয়া কৰতে হতো। সম্প্ৰতি
একটি ইটি বিছানো রাস্তাৰ কাজ চলছে।
এ ছাড়া অত্ৰ উপজেলায় আৱ কোন
বাস্তুঘোট নেই। বলা যায়। কেবলমাৰ্ত্ৰি
ইউনিয়ন পৰিষদ কৰ্তৃক নিৰ্মিত ছোট
ছোট কাচা রাস্তা যৱেছে।

কৃষি

ৱাজস্থলী উপজেলা পাহাড়ে পৰিপূৰ্ণ
একথা বললে মনে হয় অভূক্তিকৰণ
হৈব না। কৰণ কোথাও সমতল ভূমি
নেই বললেই চলে। দুই পাহাড়েৰ
মাঝখানে সামান্য সমতল ভূমিকেই কৃষি
চৰ্পযোগী কৰে গড়ে তোলা যৱেছে।
আবান কোথাও পাহাড়েৰ পাদদেশে কৃষি
চৰ্পযোগী কৰে সাতে আবাদ কৰা হচ্ছে।

সত্যিকাৰ কৃষি ব্যবস্থা বলতে যা বোঝায়
এ উপজেলায় তা নেই বললেই চলে।
নেই কৃত্ৰিম উপায়ে কৃষি উৎপাদনৰ
কোন ব্যবস্থা। ফলে প্ৰকৃতিৰ উপৰ নিৰ্ভৰ
কৰেই কৃষি উৎপাদন কৰতে হয়।

কৃষি উৎপাদিত দ্রব্যৰ মধ্যে আউশ,
আমন, বোৱাই প্ৰধান। এছাড়া গোলাতাল,
সৱিয়া, কপি, ওলকুচ, হলুদ, মৱিচ, আদা
প্ৰভৃতি বৰিশস্য উৎপাদন হয়। ফল-মূল
হিসাবে কাঠাল, কলা, পেঁপে, লিচু,
পেয়াৱা, বাতাবি প্ৰভৃতি উল্লেখ।
তাৰিতৱকৰিৰ মধ্যে বৰবটি, কাকৰোল,
কাচাকলা, বেগুন, লাউ, কুমড়া, বিংগা,
কৱলা, চিচিংগা প্ৰভৃতি পাওয়া যায়।

স্বাস্থ্য

পুৰোৱা রাজস্থলী ইউনিয়ন স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰকে
উপজেলা স্বাস্থ্য কমপ্লেক্স-এ রাস্তাৰ কৰা
হলেও এৰ অবস্থাৰ কোন পৰিবৰ্তন
ঘটেনি। তাৰে উপজেলা স্বাস্থ্য কমপ্লেক্সৰ
কাজ চলছে। এছাড়া অত্ৰ উপজেলায়
২টি পৰিবাৰ পৰিকল্পনা কেন্দ্ৰ আছে।
পানীয় জলেৰ প্ৰয়োজনে ১৪৯টি
চিন্দুবলোৰ মধ্যে বৰ্তমানে ৩৭টি
অকেজো হয়ে পড়েছে। এছাড়া ১০টি
বিংওয়েল রয়েছে।

অত্ৰ উপজেলাৰ একটি বহুদায়তন
হাসপাতালৰ প্ৰয়োজন, অপৰিহাৰ্য।
বিশেষ কৰে ম্যালোৱিয়া, নিমোনিয়া
ছাড়াও জটিল রোগেৰ প্ৰকোপ প্ৰল।
মে ক্ষেত্ৰে কোন রোগ নিৰাময়েৰ জন্য
ডাক্তাৰ ও ঔষুধপত্ৰেৰ অভাৱে এখনো
জনসাধাৰণকে জেলা পৰ্যায়ে ছুটোছুটি
কৰতে হয়।

সমাজ কল্যাণ

অত্ৰ উপজেলাৰ আজও সমাজ কল্যাণ
অফিস স্থাপন কৰা সম্ভব হয়নি। যদিও
উপজেলা পৰিষদে সমাজ কল্যাণ
অফিসৰ সেট-আপ আছে কিন্তু অত্ৰ
উপজেলাৰ একজন পিয়ন ব্যক্তিৰ সমাজ
কল্যাণ বিভাগৰ অন্য কোন
কৰ্মকৰ্তা/কৰ্মচাৰী নেই।

পাহাড়ী এলাকাৰ জন্য সৱকাৰীভাৱে
একটি পুনৰ্বাসন প্ৰকল্প নেয়া হয়েছে। এই
ভূমিহীন বুমিয়া পুনৰ্বাসন প্ৰকল্পৰ ৫টি
যৌথ থামাৰ রয়েছে। এ প্ৰকল্পৰ অধীনে
৭১৩টি পৰিবাৰ বসবাস কৰছে।
নিৰক্ষকত সমাজ কল্যাণ সংব বা ক্লাৰ
নেই, তাৰে ৯টি অনিবাধিত প্ৰতিষ্ঠান
যৱেছে। এছাড়া ১০টি কৃষক সমবায়
সমিতি, ১০টি মহিলা সমবায় সমিতি ও
৬টি বিস্থানী সমবায় সমিতিসহ মোট
২৬টি সমবায় সমিতি রয়েছে। উপজেলা
সদৰে ১টি কেন্দ্ৰীয় সমবায় সমিতি লিঃ
ৱয়েছে।

উপজেলা সদৰে একটি সাব-পোস্ট
অফিস, একটি মাইকোওৱেল টেলিফোন
স্টেশন আছে। উপজেলাৰ কোন
টেলিফোন যোগাযোগ নেই।

হাট-বাজাৰ

হাট-বাজাৰ বলতে অত্ৰ উপজেলাৰ একটি
মাত্ৰ স্থানেৰ নামকৰণ কৰতে হয়, তা
হলো রাজস্থলী। প্ৰতি শনিবাৰে এখানে
হাট বসে। এছাড়া সন্তুষ্টি, বাংগাল
হালিয়া ও নেং এ দুটি হাটেৰ ব্যবস্থা কৰা
হয়েছে।

শিল্প

এ উপজেলাৰ তেমন, কোন শিল্প নেই
বললেই চলে। কেবলমাৰ্ত্ৰি পাহাড়ীয়া
অধিবাসীগণ নিজেদেৰ ব্যবহাৰেৰ জন্য
তাৰে কাপড় তৈৰী কৰে থাকেন।
সোনা, রূপা, লোহা ও বাণিজ তৈৰী কিছু
কৃতিৰ শিল্প তৈৰী হয়ে থাকে।